

Obsah

Úvodní kapitola	
Úvod	9
První kapitola	
Filozofická východiska výzkumu tacitní znalosti: znalost, figurativní jazyk a metafora	21
1.1 Souhrn	21
1.2 Metodologie teoretické kapitoly: ideální typ a slohy myšlení a jednání	27
1.3 Znalost a role figurativního jazyka v procesu její explikace	30
1.3.1 Znalost jako poznatek	30
1.3.2 Znalost jako poznatek dosažený intersubjektivním vyjednáváním a sdílením jeho struktury	34
1.3.3 Znalost jako sjednocení znalostního pole a tacitní znalost	38
1.3.4 Figurativní jazyk a metafora: jejich role při postupné explikaci tušeného	54
1.3.5 Metaforizace, fenomenologická analýza a rozvíjení metaforické krajiny	74
1.4 Coda první kapitoly	81
Druhá kapitola	
Metafora, vtělenost a tacitní učení	83
2.1 Co je myšleno pojmem vtělenost (vtělení)?	83
2.2 Co jsou to vtělené metafory?	83
2.3 Jazyk: metafory vtělují abstrakci do fyzického prostoru	84
2.4 Psychologie: mentální metafory mají formu	84
2.5 Fyziologie: tělo může být metaforou	85
2.6 Materiální rovina: metafory lze zhmotnit	85
2.7 Proč je důležité, že jsou metafory vtělené?	86
2.7.1 Jazykové vtělení	86
2.7.2 Psychické vtělení	87
2.7.3 Fyziologické vtělení	87
2.7.4 Materiální vtělení	87
2.8 Vztah (vtělených) metafor a tacitního učení	88
Třetí kapitola	
Čisté dotazování: utvořme kvalitativní výzkum ověřitelným	91
3.1 Zkreslení na straně respondentů	91
3.2 Priming u tazatele	91
3.3 Proč tolik záleží na tazatelových metaforách?	92
3.4 Čistý jazyk	93

3.5	Potřeba škály „čistoty“	94
3.6	Další rysy rozhovorů vedených v čistém jazyce	95
3.6.1	Výzkum metafor a mentálních modelů	95
3.6.2	Sběr „hloubkových“ dat	95
3.7	Výzkum tacitních znalostí	96

Čtvrtá kapitola

Metodologie výzkumu	97	
4.1	Základní definiční znaky tacitních znalostí	97
4.2	Účastníci výzkumu a kritéria jejich výběru	99
4.3	Proces získávání dat	99
4.4	Způsob získávání dat	101

Pátá kapitola

Evaluace čistého dotazování jako nástroje sběru dat	103	
5.1	Naše porozumění rozhovoru vedenému v čistém jazyce	103
5.2	Analýza vedení výzkumných rozhovorů	105
5.3	Fáze analýzy	106
5.4	Kvalitativní část analýzy	107
5.4.1	Kategorizace otázek	107
5.4.2	Diskuze ke kategorizaci otázek	110
5.4.3	Kategorizace komentářů	110
5.4.4	Diskuze ke kategorizaci komentářů	113
5.5	Kvantitativní část analýzy	113
5.5.1	Diskuze ke kvantitativní části analýzy	115
5.6	Závěr	116

Šestá kapitola

Tacitní znalosti studentů učitelství a učitelů z výzkumného pohledu: přehledová studie	117	
6.1	Pokusy o vymezení pojmu tacitní znalosti	117
6.2	Cíle přehledové kapitoly a výběr výzkumných studií	119
6.3	Výsledky přehledové studie	120
6.3.1	Jak jsou tacitní znalosti a praktické znalosti konceptualizovány?	120
6.3.2	Jaké cíle, popřípadě jaké výzkumné otázky si kladou autoři těchto studií?	121
6.3.3	Jaké výzkumné metody autoři uplatnili a jaké výzkumné soubory (vzorky) použili?	121
6.3.4	Jaké závěry z těchto výzkumných studií vyplývají?	121
6.4	Diskuze a závěry	122

Sedmá kapitola	
Metaforizace v procesu zexplicitnění tacitní znalosti.	127
7.1 Příklad obsahu zexplicitněné tacitní znalosti	127
7.2 Tři důkazy zexplicitnění tacitní znalosti	129
7.3 Interakce metaforizace-zdoslovnění a zpětné metaforizace v procesu zexplicitnění tacitní znalosti.	130
7.4 Závěr.	132

Osmá kapitola	
Pojetí výuky studentů učitelství: společná témata a individuální výzvy	133
8.1 Učitelovo/studentovo pojetí výuky	133
8.2 Zdroje a analýza dat	134
8.3 Výsledky analýzy	135
8.3.1 Pojetí žáka	135
8.3.2 Motivace jako společné téma.	138
8.3.3 Individuální výzvy	140
8.4 Diskuse a závěry	144

Devátá kapitola	
Neočekávané situace v průběhu praxe studentů učitelství.	147
9.1 Předběžné vymezení: od epizodické situace k neočekávané situaci	148
9.2 Co se děje v mysli při neočekávané situaci?	149
9.3 Metodologie.	151
9.4 Typy neočekávaných situací	152
9.4.1 Nepříjemné neočekávané situace zasahující více osob.	153
9.4.2 Nepříjemné neočekávané situace zasahující jen studenta.	157
9.4.3 Příjemné neočekávané situace	158
9.5 Diskuse k typologii neočekávaných situací.	159
9.6 Řešení neočekávaných situací	160
9.7 Okolnosti vzniku neočekávané situace	161
9.8 Bezprostřední reakce na neočekávanou situaci	161
9.9 Strategie řešení neočekávané situace	164
9.10 Diskuze ke strategiím řešení neočekávaných situací	166
9.11 Závěr.	167

Desátá kapitola	
Jak se utvářejí tacitní znalosti studentky učitelství Jaroslavy v průběhu její učitelské praxe?	169
10.1 Cíle a design výzkumu.	170

10.2	Výsledky výzkumu	170
10.2.1	Pojetí výuky Jaroslavy v procesu utváření jejích TZ	170
10.2.2	Utváření TZ Jaroslavy řešením neočekávaných situací v komunikaci se žáky	172
10.2.3	Didaktické situace reflektované studentkou jako zdroj jejích TZ	173
10.2.4	Odkrývání prvků TZ prostřednictvím stimulovaného vybavování	176
10.3	Závěr.	178
Jedenáctá kapitola		
	Jak sdílí tacitní znalosti studentka učitelství Milada se svou cvičnou učitelkou	181
11.1	Učňovství jako způsob sdílení tacitních znalostí	181
11.2	Východiska výzkumu sdílení tacitních znalostí studentky s cvičnou učitelkou.	183
11.3	Metodologie výzkumu.	184
11.4	Výsledky výzkumu.	185
11.5	Shrnutí výsledků a závěr.	189
	Závěr	191
	Summary	195
	Seznam zkratek	197
	Seznam tabulek a obrázků	213
	Jmenný rejstřík.	215
	Věcný rejstřík.	219
	O autorech	225